

РУСИЯ МОЖЕ ДА ПОЛУЧИ “ГОЛЯМА ДВОЙКА” Збигнев Бжежински се обяви за съюз на САЩ и Китай

Александр Храмчихин

Известният американски политолог Збигнев Бжежински, съветник на Барак Обама по проблемите на външната политика по време на президентската изборна кампания, се обяви за създаване на “Голяма двойка”, съставена от САЩ и Китай. Както счита Бжежински, лидерите на Съединените щати и на Китайската народна република (КНР) трябва да се срещат в неформална обстановка, за да обсъждат не само двустранните отношения, а и въпросите на глобалната политика.

Подобно изявление трябваше да се очаква, тъй като новата американска администрация получи от екипа на Джордж Буш младши изключително сложно външнополитическо “наследство”.

НЕВСЕСИЛНАТА СВРЪХДЪРЖАВА

САЩ изтъкуваха победата на Запада в студената война като доказателство за своята абсолютна правда и непогрешимост, като право на вечна и еднолична световна хегемония. С гласа на Френсис Фукуяма Вашингтон провъзгласи края на историята. Американският политико-икономически модел беше обявен за единствено правилен и допустим, а за неговото налагане на други страни можеха да се използват всякакви методи. Именно тази беше фундаменталната грешка на Съединените щати. Не бива със сила да се налагат свободата и демокрацията, тъй като целта пряко противоречи на средствата и затова не може да се постигне. Започвайки да се държат в международен мащаб като тоталитарен диктатор, действайки при това с лозунга за свободата, САЩ си “спечелиха” загубата на доверие към себе си сред значителна част от човечеството.

Използвайки силата в абсолютно неподготвеното за това общество, Америка откри, че и във военен план съвсем не е всесилна. През 50-те години на миналия век въоръжените сили на САЩ се ориентираха към водене на “две и половина войни” едновременно – със СССР, Китай и с някои от развиващите се страни. Около 70-те години,

поради подобряването на отношенията с Пекин, концепцията беше променена като водене на “война и половина”.

Сега няма Съветски съюз. САЩ постигнаха световна хегемония, след което стана ясно, че Америка не може да води дори “половин война”, тъй като не е способна да контролира ефективно сравнително неголяма по територия и по население страна (Ирак). Всички американски наземни компоненти (сухопътните войски и морската пехота) ще бъдат задействани в такава кампания и следователно Пентагонът няма да може да реализира каквито и да било други мащабни военни операции.

Освен това се прояви директно противоречие между двете най-важни характеристики на компонентите на въоръжените сили. “Леките” части, притежаващи висока стратегическа мобилност, не могат да водят бойни действия против истински силна армия. Традиционните “тежки” съединения пък, както преди 50 и дори преди 100 години, се прехвърлят в другия край на Земята (а сега САЩ воюват почти изключително в Азия) в продължение на седмици и месеци, което често е неприемливо продължително. Накрая, съвременната бойна техника стана прекалено скъпа. В условията на икономическа криза запазването на предишните разходи за отбрана, превишаващи аналогичните финансови разходи на всички останали страни в света, стават за САЩ непосилни.

Към всичко това се прибавя фактичката липса на съюзници. Освен Великобритания (и донякъде Австралия), днес никой не проявява готовност да воюва за интересите на Вашингтон.

Събитията в Южна Осетия се превърнаха в най-силно потвърждение, че реалните възможности на САЩ в момента са крайно ограничени. Америка не може да окаже на Грузия – един от нейните най-важни “подопечни” – никаква помощ, освен дипломатическата риторика. И това е много силен message (послание – бел. прев.) към всички потенциални приятели и врагове на Америка. На това послание незабавно реагира Пхенянь, който възобнови ядрената си програма и заяви, че няма да се откаже от нея дори и в случай на нормализиране на отношенията със САЩ.

Така днес, 17 години след своята победа в студената война, САЩ претърпяха сериозно поражение. На практика те бяха победени от самите себе си. И сега трябва да водят изцяло нова политика, изхождайки от новите реалности. А те се изразяват в това, че Америка вече не може да действа на международната арена сама. Кое то пък означава, че Вашингтон се изправя пред много сериозния въпрос кого да избере за съюзник.

ИЗБОР НЯМА

Може да изглежда, че отговорът е очевиден – днешните съюзници, на първо място Европейския съюз (ЕС). Очевидно обаче в САЩ разбират, че този съюзник не е много подходящ. Във военнополитически план той не може да предложи на Вашингтон почти нищо (става дума в крайна сметка за това, което Вашингтон не е в състояние да направи сам). Военният потенциал на Европа непрекъснато намалява. При това даже разполагащият с ограничени възможности Брюксел (казвайки “Брюксел”, тук разбираме ЕС, а не НАТО) се стреми все по-често да ги използва без съгласуване с Вашингтон.

Така например бавно, но уверено се изгражда европейска армия. Тя ще бъде по-скоро не класическа армия, а ще изпълнява полицейски функции. За Евросъюза главната цел на нейното създаване е възможността за провеждане на самостоятелна външна политика, независима от САЩ. Поради това днес Европа е почти безполезна за Америка.

Същото може да се каже и за Япония. В продължение на 60 години тя е в сферата на влияние на САЩ и няма каквито и да било специални ексклузивни възможности, които да не притежава самата Америка.

През последните години се наблюдава форсирано сближаване на Вашингтон и Делхи. Засега обаче Индия не може да претендира за роля на глобална държава. Тя продължава да е само регионален играч, макар и много мощен, и скоро няма да достигне глобални мащаби.

Америка разбира се няма намерение да разглежда Русия като съюзник. Проблем тук не е риториката в стила на студената война, която сега си разменят Москва и Вашингтон. Тази риторика може да бъде променена за седмица. Причините са други. Реалните възможности на “изправящата се коленичила Русия” всъщност стремително намаляват, да не кажем, че стигат до нулата. Това се отнася и за нейната военна мощ (по този въпрос вече сме писали много пъти), и за външнополитическото ѝ влияние. Такова влияние Москва запазва само в постсъветското пространство, което при това съвсем не се засилва.

Доколкото за днешна Русия единствен стил на диалог със съседите се явява грубият натиск (газов и с остатъци от военна сила), страните от Общността на независимите държави (ОНД) се стремят все повече да се отдалечат от нас. Впрочем Общността отдавна стана фикция, нищо не я заменя и няма да я замени. Никакви реални дивиденди не дава на Москва и флиртът с враговете на Вашингтон от

далечната чужбина (Иран, Венецуела, движението Хамас и т.н.). А и Америка няма да разделя света с Руската федерация. Не защото тя ненавижда Русия, а защото ние не сме дораснали до това и явно не сме способни да дораснем.

В крайна сметка остава Пекин.

ОПТИМАЛНИЯТ ПАРТНЬОР

Най-принципният въпрос на външната политика на САЩ гласи: “Какво да се прави с Китай? Да се отнасяме ли с КНР като с ново превъплъщение на СССР и да започнем с него студена война или да бъдем приятели и да си разпределяме сферите на влияние?”

Не трябва да забравяме, че икономическите отношения между Америка и Съветския съюз бяха сведени до нула, което водеше до военнополитическо противопоставяне в чист вид. Взаимната икономическа зависимост между САЩ и КНР, напротив, е огромна, страните са способни да се вълечат една друга в катастрофа. Китай може да ввлече Съединените щати чрез отхвърляне на американските задължения, а Съединените щати Китай – ако се откажат от внос на стоки за масова употреба (ширпотреба) от Поднебесната империя.

Дори само поради това възможностите за остра конфронтация между тях намаляват, а се увеличават възможностите за сътрудничество – включително до разделяне на света. Защото сега само Пекин и желае, и може да го дели с Америка в глобален мащаб. Нещо повече, външната експанзия става за Китай жизнена необходимост. На свой ред във Вашингтон могат да решат, че “ако не е възможно процесът да бъде спрял, той трябва да бъде овладян”.

Основа за сближаването на САЩ и КНР, според Бжежински, трябва да стане декларираната от официален Пекин концепция за “мирното въздигане” на Китай. Тази концепция очевидно не е нещо повече от откровена пропаганда. От рекламиране на “икономическото чудо” Поднебесната империя преминава към пропагандиране на “хармонично общество” и на “устойчиво развитие”. Тя създава образ на силна миролюбива страна, готова да споделя своя разцвет с другите, макар на практика да преследва собствените си интереси, а не интересите на целия свят. Понякога обаче е по-удобно да повярваш на такава пропаганда, по-точно – да дадеш вид, че ѝ вярваш. Още повече като се има предвид, че Китай много отдавна провъзгласи своите отношения със САЩ за “приоритет на приоритетите”. Всъщност той пръв предложи на Вашингтон да започнат подялба на света, като взаимно се признаят за напълно равноправни партньори и за най-мощни

и най-влиятелни държави на планетата. Пекин предлага идеологическата конфронтация да бъде отхвърлена.

Докато Щатите живееха с илюзията за своята изключителност, те игнорираха подобни предложения. Сега обаче времената се промениха. Пекин може да се окаже за Вашингтон оптимален съучастник в дележа на земното кълбо.

НАПЪЛНО ПРИЕМЛИВА ЖЕРТВА

За Русия подобно развитие на събитията в началото ще бъде шок, макар в това да няма нищо чудно. Прието е сегашните отношения между Руската федерация (РФ) и КНР да се характеризират като “стратегическо партньорство”, т.е. като някакви специални, ексклузивни отношения между две велики държави. Цитираната ексклузивност обаче няма реален пълнеж.

Даже на официално равнище описанието на руско-китайското “партньорство” се свежда до набор от външнополитически проблеми. Сътрудничеството по мнозинството от тях е повече от очевидно и не съдържа никаква изключителност (от типа на борбата с международния тероризъм и на разпространението на наркотици). Двете страни “взаимно разиграват картата” против САЩ. При това обаче и за Москва, и за Пекин отношенията с Вашингтон са по-важни, отколкото отношенията между тях.

Ала Пекин много активно и с изгода за себе си използва конфронтационната риторика на Москва в отношенията с Вашингтон, като сам остава “в сянка”. В повечето случаи Китай подкрепя позицията на Русия в Съвета за сигурност на ООН, ако тя налага вето на резолюция, предлагана от САЩ, но никога не противодейства самотен на Вашингтон, ако Москва се отказва от противопоставяне. Тук може да си спомним събитията от пролетта на 2003 година, когато Русия, Франция и Германия активно се възпротивиха срещу нахлуването на САЩ в Ирак. В същото време Китай даде знак на Вашингтон, че, осъждайки на думи американската операция, при гласуването ще се въздържа. В резултат на това в известната “формула Райс” “На Русия да простим, Германия да игнорираме, а Франция да накажем” Китай въобще не беше споменат.

Много показателно е отношението на Пекин към Грузия, която Москва през последните години разглежда едва ли не като главен противник. Така например през април 2006 година беше организирано успешно посещение на Саакашвили в КНР. Тогава Ху Цзинтао заяви, че Китай “разбира и подкрепя Грузия по важните въпроси, засягащи

държавната независимост, суверенитета, териториалната цялост”. А в дните на августовската война (2008 година – бел. прев.) Пекин на практика зае неутрална позиция, като заяви, че е необходимо всички въпроси да се решават по мирен път..

Впрочем подобни външнополитически нюанси са просто дребни неприятности. Общата перспектива за Москва е много по-лоша. Ако Вашингтон и Пекин наистина започнат да делят света, Русия (по-точно – азиатската ѝ част) ще бъде оставена в сферата на влияние на Китай, който ще започне нейното активно “усвояване” с всички възможни средства. За САЩ подобен вариант е абсолютно естествен.

Азиатската част на Русия е най-естественото направление в експанзията на Китай. На гигантска, почти ненаселена, територия се намират огромни количества природни ресурси, които са толкова необходими на КНР. Вашингтон с удоволствие ще предостави на Пекин това, което му е крайно необходимо, а на Америка при това все едно не принадлежи. “Преглъщането” на подобен огромен залък, каквито са задуралските територии, ще струва на Китай много време и сили. В този случай Русия съзнателно ще бъде обезвредена във всички аспекти. В съответствие с това в други части на планетата активността на Поднебесната империя автоматично ще намалее, а активността на Русия окончателно ще бъде сведена до нула. Това ще позволи на Вашингтон да диша много по-свободно.

Възможно е също Америка да подаде на Китай сигнал, че няма да възразява, ако той анексира Северна Корея, освобождавайки по този начин Вашингтон от главоболията във връзка с нейния непредсказуем режим с ядрени амбиции. Почти сигурно в сферата на влияние на Пекин ще попадне континенталната част на Югоизточна Азия. В момента това е напълно достатъчно за Китай. За Америка пък е напълно приемлива жертва.